

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apere Marția. Joi și Sâmbătă

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fl.
Pentru monarhie pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.
Pentru străinătate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidieceșane Sibiu, strada Măcelarilor 45
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.
pistolele nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază

INSERTIUNILE:

Pentru odată 14 fl., — de două ori 24 fl., — de trei ori 30 fl. rëndul cu litere garmond — și timbru de 60 fl. pentru fie-care publicare.

Nr. 1088 Scol. 1900.

Cerculariu

cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale din archidieceșana Transilvaniei.

„Veneratul sinod archidieceșan în sesiunile sale anuale de repetiție ori a insistat și a dispus, ca școlile noastre să fie vizitate prin comisari anume esmiși ai consistoriului.

Acestei însărcinări consistoriului și în trecut i-a corespuns, trimițând din când în când comisari în locurile unde mai cu samă s'a ivit trebuința; vizitațiune sistematică și generală însă în șirul anilor din urmă din centru nu s'a îndeplinit.

Dacă considerând importanța cea atât de mare a școlilor noastre confesionale pentru dezvoltarea morală-culturală a credincioșilor noștri și considerând situațiunea puțin mulțemitoare a unora dintre școlile noastre, acest consistoriu află de astădată de necesariu a se convinge în mod mai direct și mai intensiv prin esmiși speciali ai săi despre situațiunea generală a școlilor noastre atât cu privire la mersul și dezvoltarea instrucțiunii, la activitatea personalului învățătoresc, cât și cu privire la situațiunea generală a școlii, întru cât corespunde edificiul școlariu chemării sale, întru cât școla este înzestrată cu mobiliile și recușitele recerute, întru cât elevii sunt provăduți cu cărțile de lipsă de școlă și întru cât în școlă se folosesc numai cărți aprobate de autoritatea bisericească școlară, întru cât numărul copiilor obligați a cerceta școla corespunde numărului posturilor învățătoresci, întru cât copii cercetază regulat școla, întru cât salariul învățătoresc este asigurat în suma prescrișă de lege, întru cât parochul ca director școlariu și comitetul parochial satisface datorișelor impuse lor prin lege și regulament etc. etc.

Cu un cuvânt acest consistoriu doarece, ca să-și facă o iconă adevărată despre starea școlilor noastre din archidieceșana din toate punctele de vedere, spre care scop esmite ca comisari speciali ai săi pre următorii domni:

1. Pentru protopresbiteratele Brașovului, Branului, Făgărașului și al Treiscaunelor: *Dr. Vasile Saftu*, paroch în Brașov.

2. Pentru protopresbiteratele Sighișorei, Cohalmului, Mediașului și al Târnavei: *Mateiu Voileanu*, protoieru și asesor cons. în Sibiu.

3. Pentru protopresbiteratele Sibiiului, Seliștei, Mercurei, Avrigului și al Agnitei: *Dr. Daniil P. Barciuanu*, prof. sem. și asesor cons. în Sibiu.

4. Pentru protopresbiteratele Sebeșului, Orăștiei, Devei și al Geogiului: *Ioan Droc*, ppresb. și asesor cons. în Mercurea.

5. Pentru protopresbiteratele Zarandului, Hațegului, Iliei și al Dobrei: *Dr. Pavel Oprea*, prof. gimn. în Brad.

6. Pentru protopresbiteratele Abrudului, Câmpenilor, Albei-Iulie și al Lupșei: *Sergiu Medean*, ppresb. în Sebeș.

7. Pentru protopresbiteratele Clușului, Turdei și al Ungurașului: *Grig. Pletosu*, protoieru și prof. gimn. în Năsăud.

8. Pentru protopresbiteratele Deșului, Solnocului și al Cetății-de-pétră: *Dr. Eusebiu Roșca*, asesor cons. și dir. sem.

9. Pentru protopresbiteratele Reghinului, Bistriței și al Murș-Oșorheiului: *Dr. Elie Cristea*, ierodicon, secr. și asesor cons. în Sibiu.

Numiții domni comisari vor avea să îndeplinescă misiunea lor cât se poate fără întârziere, încă în decursul anului curent școlariu și vor cerceta după putință toate școlile, cari se află pre teritoriul încredințat lor, în specie însă acelea, despre cari se presupune, că au mai multă lipsă de o revisiune mai intensivă.

Deși esmisiunea domnilor comisari tinde mai cu samă asupra afacerilor școlare, totuși numiții comisari sunt autorizați și chiar însărcinați ași estinde atențiunea lor asupra tuturor afacerilor parohiale în genere, așa dară și asupra afacerilor bisericesci și episcopesci; iar în raportul lor detaiat despre esperințele câștigate, pre lângă cele referitoare la școlă, separat vor arăta ce au remarcat pre terenul bisericesc-episcopesc.

Oficiile protopresbiterale și parohiale sunt prin această indemnitate a da comisariilor consistoriali tot sprijinul întru împlinirea misiunii lor însemnate, dela carea acest consistoriu așteptă luarea unui avânt nou și a satisface tuturor provocărilor, cari se vor primi întru înlesnirea purcederii lor; — iar în specie învățătorimea noastră, căreia asemenea i se comunică acest cerculariu, se îndatorază ași da toate silințele pentru ca să satisfacă așteptărilor juste puse în ea și a da cu respectul cuvenit și cu ascultare comisariului consistorial toate deslușirile, cari li se vor cere.

Sibiu, din ședința plenară, ținută la 7 Februarie 1900.

Consistoriul archidieceșan,

Ioan Metianu,
archiepiscop și metropolit
Dr. Elie Cristea m. p.,
ierodicon, secretariu consistorial.

Decisiune salutară.

Plenul consistoriului nostru archidieceșan a adus în ședința sa dela 7 Februarie a. c. o decisiune privitoare la controlul tuturor afacerilor școlilor noastre confesionale din întregă archidieceșana. Această decisiune importantă va stărni de sigur complăcerea tuturor acelor, cari cunosc importanța școlii în viața unui popor, și mai ales în viața poporului nostru român din această patrie.

În ședințele congresului bisericii romano-catolice, ținute săptămânile trecute în Budapesta, mai mulți oratori au accentuat între alte chestiuni importante și marea datorință a bisericii de-a se îngriji și pe viitor de ficia sa, de școla confesională. Chiar renumitul *Ugron* a indicat, de ce mare valoare este creșterea tinerimii în spiritul bisericii sale, susținând școlile confesio-

nale și punând toți umăr la umăr, ca să pótă rivalisa cu școlile de stat.

Dacă naționaliști maghiari de talia lui *Ugron* scot la ivelă necesitatea susținerii și îngrijirii de școlile papistașe, în cari limba de propunere este aprópe în toate maghiară, ce să zicem noi în această privință, cari n'avem decât puține instituțiuni culturale.

Indoita datorință avem noi a ne interesa de toate aceste instituțiuni, în cari sufletul neamului, limba proprie, se cultivă și în special de școlile noastre confesionale, în cari este admisă dezvoltarea și creșterea tinerimei în spiritul bisericii, care de milenii ni-a susținut pe aceste plaiuri.

Când deci vedem suprema noastră autoritate dând o importanță specială chestiunii școlare, nu putem decât să ne bucurăm și să lăudăm dispozițiunea de-a trimite în toate părțile archidieceșei bărbați pricepuți în materii de școlă, cari cu ochi pătrunzători să privească cauza școlară d.n. toate punctele de vedere, să adune datele necesare, cu privire la relele, cari împedecă progresul dorit, și să facă superiorității bisericesci rapórt detaiat asupra celor descoperite și esperiate, pe basa cărora să se pótă lua măsuri, ca toți cei angajați la promovarea intereselor noastre școlare să-și îndeplinescă prompt și cu conșiențiositate datorința și astfel întreg învățământul să iee avânt, să înainteze spre binele poporului, care jertfesc din sudoarea sa pentru susținerea școlilor și a slujitorilor ei.

Atragem deci și noi atențiunea tuturor factorilor nostri școlari asupra acestor împrejurări, publicând în cele premerse întreg cerculariul consistorial esmis în acest obiect, și suntem convinși, că d-nii comisari designați și cu experiențe în cele școlare își vor împlini onorifica misiune cu strictetă, reclamată de importanța progresului atât de dorit a învățământului nostru poporal, estinzându-și atențiunea asupra tuturor împrejurărilor, și căutând a scruta toate amenunțele indicate în cercular, precum și altele ce vor crede că aparțin la obiect.

Audiență. Eminenția Sa, Î. P. S. nostru arhiepiscop și metropolit *Ioan* a sosit în Budapesta Duminecă și însinuându-se pentru audiență, a fost primit din partea Majestății Sale preabunului nostru Împărat și Rege, *Francisc Iosif I* Luni după orele 10 a. m.

Senatul României în ședința dela 11 Februarie a primit cu 57 contra 4 voturi proiectul de lege despre renta bisericii S-tului Nicolae din Brașov. Despre decursul desbaterilor vom da amenunte în numărul proxim.

Raportul d-lui senator Gr. Tocilescu
asupra
Legii rentei școlilor din Brașov
(Înceiere).

Alte documente constată că numita biserică a stăpânit în Țara românească și moșia Budiștenii, „cu câmp, pădure, vie și apă și vad de móră la Cotroceni (document din 1748), moșia Merișanii din județul Muscel (dăruită de Constantin-Vodă Brâncoveanu), vii în dealul Scăenii pe valea Grecilor (anafora divanului domnesc din 1790, cu scuteală de plata vinericiului și a altor angarale),

vii în Moldova (Chrisovul din 1731 al lui Mihail Racoviță, prin care, pe lângă scuteala ce face oilor și vitelor preoților de la biserica Sf. Nicolae din Brașov, scutește și de vamă vinurile din viile ce avea biserica în Moldova), etc.

Din categoria a doua, voiu cita numai chrisovul din 21 Iunie 1825, în care Grigore-Vodă Ghica zice: „popă Voinea 'de la Sf. biserică a doua din Ocher ot Brașov, care s'au prefăcut din nou...”, dimpreună cu toți mahalagii acelei Sfinte biserici, cu jălbi de rugăciune au venit cătră domnia mea, că Sfânta această biserică ce din nou s'a zidit în locul celei vechi, la care și domnia noastră am făcut óreși care ajutor, unde cu silința lor au așezat și școlă de învățătura copiilor, la care școlă se află o sumă mare de copii sêraci, ai cărora părinți nu sunt în stare a putea plăti la dascăli ca să-și învețe frica lui Dumnezeu și obiceiurile cele bune, din care priceină a sârăciei rămân de tot neînvățați, sêlbateci și ticăloși, împilați în prostime... făcându-ne rugăciune ca precum alte școle din alte locuri sunt ajutate (de țara Românească) să se ajute și această cu o milă”, căci cum zice Voevodul la începutul chrisovului seu, „tótă facerea de bine și ajutorul în tot locul și pretutindenea este bine primită lui Dumnezeu, iar ceea-ce se face la locuri pînăuitóre binelui și folosului de obște, cum și școle de învățătura, cari împodobesc pe ómeni cu înțelepciune, cu cuvântul și cu luminarea credinței și a cunoscinței de Dumnezeu și alte asemenea folositoare obștei, acelea cu atât sunt mai cuviincioase și plăcute lui Dumnezeu”. În schimb Domnul nu cerea de la preoții brașoveni de cât „întru slujbele lor a ruga pe Milostivul Dumnezeu pentru a domniei stare și binele țerei a pământului acestuia”.

Astfel, dl. senatori, până în prima jumătate a secolului al XIX-lea biserica și școlile române din Brașov s'au bucurat în amândouă principatele de drepturi reale și consacrate de vécuri.

Apoi se întâmplă, nu se știe cum, că moșiile și bunurile acelea, cari se stăpâniseră până acum în țara românească, ca și în Moldova, să între în mâinile altora, să fie perdute prin prescripțiune și Statul român să le înstrăineze.

Această întrerupere însă de posesiune, provenită din diferite împrejurări, n'a fost un motiv pentru ca în ziua când comunitatea bisericii din Brașov a venit să reclame drepturile sale, România să refuze ași plăti o datorie veche și nediscutată, ci din potrivă ea a recunoscut-o de plin drept și fără nici o șovăire.

Așa, în 1860, soborul bisericesc de la Sibiu, sub președința celui mai mare și mai vrednic Mitropolit Andrei Șaguna, a însărcinat pe neuitatul prelat să cêră guvernului român: dacă nu însêși proprietățile și bucuria privilegiilor pierdute, cel puțin echivalentul rentei în bani. Mitropolitul înștiințază mai întâi pe guvernatorul Transilvaniei despre mijlocirea ce va face pe lângă guvernul Principatelor.

În chipul acesta s'a născut prima alocațiune bugetară în bugetul Moldovei, la anul 1860, pe cifra de 500 galbeni; în bugetul Țării Românești în 1861, pe cifra de 15.750 lei vechi, și apoi, după unificarea Camerelor și ministerelor, regulat suma de 36.400 lei vechi până în anul 1868. Atunci regretatul Dim. Gusti, ca ministru al cultelor și instrucțiunii publice, a făcut o lege, votată în unanimitate, prin care se acordă Eforiei școlilor centrale române din Brașov suma anuală de lei noi 23.500 (lege pro-

mulgată în Monitorul Oficial Nr. 165 dela 20 Iulie 1868).

Deosebit de această anuitate, întemeiată pe niște obligațiuni consfințite de vécuri și figurând în bugetele următoare cu mențiunea expresă: după legea specială, mai găsim încă tot de la această dată, pentru gimnasiul și biserica sf. Nicolae, o sumă variabilă între 10 până la 15 mii de lei până în anul 1875. Această sumă se acordă tot ca compensațiune a drepturilor comunității brașovene, care nu era mulțumită cu ceea ce i-se recunoscuse prin lege. Deja în 1872 se presintase în Camera legiuitore un proiect de lege din inițiativă parlamentară, datorit repausatului de vecinică memorie Mih. Kogălniceanu, dlor general Manu, Balș, Vernescu, Vladimir Ghica și altora, prin care proiect se propunea a se servi bisericii sf. Nicolae din Brașov încă un supliment de anuitate în cifra de 15.000 lei. Acest proiect a căpătat ființă de lege în anul 1875.

Pe temeiul acestei legi, votate de Senatul conservator și de camera conservatoare, în bugetele începând cu anul 1876 încôce, aflăm trecute amândouă alocațiunile astfel: „idem școlilor române din Brașov (legea specială) 23.500 lei; gimnasiului și bisericii sf. Nicolae din Brașov (lege specială) 15.000 lei“.

Iacă, dlor senatori, cum s'au fixat drepturile bisericii sf. Nicolae din Brașov la cifra de 38.500 lei pe an, cu mențiune ca această sumă anuală de 38.500 lei să fie a bisericii sf. Nicolae pentru școlile greco orientale române din Brașov, întreținute de zisa biserică. Dar până a merge mai departe, spre a arăta ultima fasă a chestiunii, mă simț dator să amintesc cu recunoștință sprijinul cald și tactul înțelept cu care ministrul instrucțiunii publice din 1875, Dl T. L. Maiorescu, a apărât proiectul de lege, cum numai puțin și mintea luminată și patriotismul bătrânului jurisconsult, regretatul Costache Bosianu, care de la înălțimea tribunei acestui Senat, a încălzit inimile tuturor și a risipit îndoilele celor câtor-va protivnici ai proiectului.

De la 1860 până la 1875, timp de 15 ani; de la 1875 până la 1895, timp de douăzeci de ani, în care se perindă la cârma afacerilor publice patru ministere: minister liberal, junimist, concentrat, conservator, se plătește regulat de către Statul român bisericii sf. Nicolae din Brașov, i-se plătește regulat și integral renta sau anuitatea hotărâtă.

În 1895 însă, odată cu prima venire la putere a ministerului Dim. Sturdza, și apoi iarăși la a doua venire a aceluiași minister, după retragerea d-lui P. S. Aurelian, vedem pentru motive nesciute, ca să nu zicem prea mult știute, că încetează plata a celei rente. Reprezentanții bisericii reclamă prin mai multe adrese; ba vin chiar și în București, fără să fie primiți, nici ascultați. Situațiunea școlilor române devenise cât se poate mai grea; ele sleiseră chiar fondul de pensiuine; erau amenințate să fie închise; nu mai rămânea deci comitetului bisericii Sf. Nicolae de cât să intenteze acțiune contra Statului român, cerând o sumă anuală de lei 75.000, cât socotea că prețuesc vechile drepturi ale sale; și astfel, în curs de trei ani de zile, biserica și școlile române din Brașov s'au văzut lipsite de beneficiul unui drept real, neîntrerupt și perpetuu, consacrat printr'un șir de vechi hrisôve și acte și recunoscut de Camerele legiuitoare de la 1860 până astăzi.

Pe de altă parte, guvernul ungar, socotind că e vorba de o subvențiune dată de Statul român unor instituțiuni, școlă sau biserică, în contra dispozițiunilor legii ungurești din 1883, care în mod formal, oprește asemenea ajutoare, a atras atențiunea guvernului român. Tratatative între cele două guverne asupra adevăratei naturi a drepturilor bisericii Sf. Nicolae, tratative începute deja de fostul ministru de externe, dl Dim. Sturdza, au fost continuate și duse la bun capăt de către guvernul actual, carele a lucrat cu energie și hotărâre într-o chestiune atât de delicată.

Reproducem aci nota diplomatică a d-lui ministru Lahovari adresată d-lui marchiz Palavicini la 2 (14) August 1899, drept răspuns la o notă a d-sale, din aceeași zi:

Domnule marchis,

„Prin scrisoarea Sa, cu data de la 2 „(14) August 1899. Excelența Văstră a bine-

voit a'mi face cunoscut că, în urma propunerii făcută de predecesorul meu, dl D. Sturdza, prin scrisoarea sa cu data din 28 „Noemvrie (10 Decembre) 1898, sub Nr. „24.978, pentru a găsi o soluțiune a chestiunii rentelor plătite ca indemnitate de către guvernul Regal Român instituțiunilor școlare ale bisericii Sf. Nicolae din Brașov, „cât și în urma convorbirilor ce au avut loc „între noi în această afacere, Guvernul Regal Ungar, însuflețit de sentimente de conciliatiune și dorind a da o soluțiune satisfăcătoare acestei afaceri, a aderat la propunerea guvernului Regal Român de a capitalisa în rentă română 4 la sută, de o valoare nominală de 962.000 lei, sub modalitățile următoare, pe cari Guvernul Regal Român le primește și dănsul.

„Plata sumei de 962.000 lei în rentă română de 4 la sută se va face pe cale diplomatică.

„Capitalul va fi depus la Cassa de depuneri și consemnațiuni din Buda-Pesta ca „fond al gimnasiului superior și al școlii zisă „reală, greco-ortodoxe-române, întreținute de „biserica sf. Nicolae din Brașov.

„Interesele acestui capital vor fi destinate exclusiv ziselor școle; vor fi primite „pe fie-care an de presidentul Eforiei (în „urma modificării cerută, va fi presidentul „comitetului bisericii), care va da chitanță „și va fi dator a justifica că le-a întrebuințat pentru trebuințele școlilor susmenționate.

„Fondul va purta titlul: fond al gimnaziului superior al școlii zisă reală, greco-ortodoxe române din Brașov.

„Capitalul nu va putea fi deturnat în nici un cas de la destinațiunea sa, și va fi „menținut neatins și întreg pe tot viitorul. „Statul ungar, exercitând dreptul seu de suveranitate, garantează că fondatiunea susarătată va rămânea inviolabilă.

„Guvernul Regal Român ia act de declaratiunea guvernului Regal Ungar, că prin „faptul că consimte la plata sumei sus menționate în favoarea sus ziselor școli, nu „înțelege să se abată de la principiul legii ungare din 1883, care interzice școalelor și „bisericeilor să primească subvențiuni streine, „și că, în afară de suma sus menționată de „962.000 franci, el nu va autoriza nici o „școală sau biserică română pe teritoriul „ungar să primească de la guvernul Regal Român o subvențiune, ori care ar fi „titlul ei“.

Pe temeiul acestui schimb de note și cu simpla modificare ca în loc de „fondul școlii și al gimnasiului“ să se zică: „fondul bisericii sf. Nicolae, destinat pentru școlă și gimnasiu“ și că venitul se va primi de către „președintele comitetului parochial al bisericii“, în loc de „președintele eforiei școalelor“, s'a întocmit prezentul proiect de lege, a căruia economie se reduce la următoarele:

Prin primul articol guvernul este autorizat să capitalizeze suma anuală de 38.500 lei într'un titlu de rentă română 4 la sută; acest titlu va fi depus la Cassa de depuneri și consemnațiuni (Cassa centrală de Stat) din Buda-Pesta, ca fond al bisericii sf. Nicolae din Brașov, pentru gimnasiul și școala reală greco-orientală română din acel oraș, întreținute de zisa biserică, cu condițiune ca venitul capitalului de 962.500 lei să fie plătit în fie-care an președintelui comitetului bisericii Sf. Nicolae din Brașov, pentru a-l întrebuința la nevoile ziselor școle în organizațiunea lor actuală; iar capitalul va rămânea vecinic inalienabil și nu va putea nici odată să fie distras dela această destinațiune.

În chipul acesta, guvernul unguresc a recunoscut drepturile vechi ale bisericii Sf. Nicolae; ele sunt acum întărite definitiv; renta a devenit perpetuă și nominativă; viața școlilor române din Brașov este asigurată; capitalul fiind depus în Cassa centrală a statului, în urma unei convențiuni internaționale, răspunde de el statul căruia i-s'a încredințat, și răspunde de el pentru vecie. O altă soluțiune în situațiunea legală a bisericii Sf. Nicolae n'a putut fi obținută: trebuie s'o considerăm deci ca cea mai bună și mai fericită.

Prin articolul al II-lea al proiectului de lege se deschide ministerului cultelor și instrucțiunii publice un credit extraordinar

de 115.500 lei pentru plata sumei datorite pe cei trei ani din urmă bisericii Sf. Nicolae din Brașov.

Domnilor senatori,

Astăzi, când biserica Sf. Nicolae din Brașov, cu aprobarea consistoriului din Sibiu, se declară gata să retragă acțiunea care a introdus-o în contra Statului român; astăzi, când chestiunea care neliniștește pe unii, apăsă greu pe conștiința altora, îngrijea toate inimile, a luat capăt într'un mod drept, patriotic, și spre mulțumirea tuturor celor interesați; astăzi, când drepturile consfințite prin hrisôvele domnești ale marilor voievozi în curs de atâtea veacuri, și-au găsit o basă temeinică și o cheazăuire, pe cât cheazăuire mai mare a fost posibilă de obținut, căci ea se bazează pe angagiamentul solemn al unui guvern străin că garantează inviolabilitatea fondului și menținerea de veci a destinațiunii lui; astăzi când nu facem de cât a urma tradițiunilor bătrânești, cari alcătuiesc omora de cinste și de mărire, moștenită de la părinți, și cimenteză legătura prezentului cu trecutul și viitorul; astăzi, când biserica și școlile române din Brașov, ca și toți Românii, pot bine-cuvânta țărîna acelor Domni, cari într'un timp când aiurea îndeletnicirile spiritului și lucrările păcei nu erau în destul prețuite, ei gândiseră la aceea ce mai cu seamă face trebuință națiunii Românești: mintea, mintea cu luminatele fapte bune; deschiderea ochilor sufletești, mărirea în demnitate intelectuală și în bine, creșterea în forța morală, glorie în spirit, strălucire în justiție, cucerire în domeniul întins încă al răului moral și al răului fizic; astăzi, în fine, când toți suntem pătrunși că politica este o funcțiune a sufletului național, că reazăm ei stă în conștiința națiunii, în spiritul de consecință, în continuitatea tradițiunilor, în înălțimea vederilor, în grija intereselor naționale basate pe respectul reciproc al relațiunilor și drepturilor dintre State, — suntem datori, credem, ca toți, fără osebite de păreri politice sau de patimi trecătoare, să nu simțim de cât o singură vie și patriotică emoțiune, de cât o singură bătaie de suflet, și să votăm în unanimitate, cu inimă caldă de români, alăturatul proiect de lege, căci în viața neamurilor, ca și a indivizilor, sunt zile cari mângâie de multe miserii, sunt zile cari șterg multe amărăciuni, sunt zile înălțătoare, în cari un neam întreg trăiește viața unor zecimi de secol, viața întregului seu trecut (Aplause prelungite).

Oratorul voește ca teatrul să fie pus în serviciul geniului național. Dacă teatrul național nu e vizitat, vina e direcțiunea dominantă, pe care au apucat mai toate teatrele mari din Europa și mulții Orfei din Capitală. (Strigăte din extrema stînga: De ce se tolerază?) Cauza nu e în interesul ci în lipsa unui bun director și a unui bun diriginte.

Cu toate astea, amîndouă chestiunile vor fi rezolvite. (Aplause furtunoase din dreapta).

*

Tumult în camera austriacă.

Ședința dela 11 l. c. a fost viforată. Ca și pe timpul luptelor anterioare parlamentare în întrîgă ședința a domnit o larmă deosebită, votări nominale întreruperi ofensătoare, schimburi de cuvinte violente, și numai la fine au putut trece asupra ordinei de zi, la discuția asupra contingentului recruților.

Deputatul *Türk* începe vorbirea, spunând că e o călcare a neutralității, când s'a permis să fie transportați cai din Austro-Ungaria pe sîma Englezilor. E o procedere necavalerescă a sprigini o campanie tâlhărescă. Trece la chestia zde și întreabă ce compensație se dă pentru acesta? — apoi face recriminări ministrului pentru apărarea țerei.

Dolezal, ceh-tinăr atacă guvernul pentru chestia zde.

Acestora le răspunde ministrul *Welsersheimb*, declară că armata este cu totul străină luptelor partidelor politice și se bucură de stima întregii Europe. Armata este o instituțiune comună tuturor popoarelor din Austro-Ungaria.

Discursul d. *Welsersheimb* este întrerupt de mai multe-ori de cehii tineri.

Giovanelli, ministrul agriculturii face apoi o expunere a grevei minierilor. Spune că s'au început discuțiuni cu privire la reducerea ôrelor de muncă, încă mai nainte de izbucnirea grevei, însă ele nu se pot termina sub influența momentului, fără a examina în mod complet această chestie, care interesează nu numai exploatarea minelor dar și întreaga industrie.

Acest discurs este întrerupt cu violență de către socialiști cari continuă zgomotul în urma unui discurs al președintelui, care încercă să restabilească ordinea.

Ședința se ridică în mijlocul unui mare tumult.

Un preot vrednic.

Certege, 2 Febr. 1900.

Primum spre publicare discursul, cu care a deschis onorabilul părinte Constantin Cothișel din Certege, sinodul parochial ordinariu din anul acesta, aflând în acest cuvînt părți momentuoase din trecutul furtunos al ortodoxismului, și perspective frumoase pentru un viitor mai blînd, în care armonia și pacea și-au dat mîna. Discursul e următorul:

Onorat Sinod! Iubiți credincioși!

S'au împlinit 50 de ani, decînd această parochie s'a reînființat și nu pot trece cu vederea cu ocaziunea ținerii Sinodului parochial, ca să nu fac o scurtă reprivire asupra trecutului acestei parochii, care reprivire numai lucruri triste și dureroase ne pune înainte însă privind în prezent și în viitor ne face să ne bucurăm.

Cu trecerea la unire întemplată în 1815, a preotului greco-oriental, parochia această și-a pierdut biserica și tot ce a avut. 35 de ani fii parochiei au purtat proces pentru recăstigarea bisericii, în care timp cu ostenele și spese mari, de trei ori au fost patru fii ai parochiei cu plîngere la metropolitul sîrbesc în Carloviț, dar în loc să câștige ceva, fiind acușați de vrășmași și resvrătitori, au fost întemnițați, bătuți cu bețe și pedepsiți cu bani. Fii parochiei în acest timp au cercetat bisericile ortodoxe din Câmpeni, Secătura și Albac și aduceau preoți ortodoci în timp de nopțe de le făceau serviții, fiindcă le era interzis preoților ortodoci a-le servi și de multe-ori morții se ținea neîngropați câte 4—6 zile până dispunea judecătoria, cine se înmormenteze. Ca să capete libertate de a-și face serviții după rit ortodox, 36 familii au făcut esamenul prescris de șese săptămîni, și l'ar fi făcut toți fii parochiei, dar și acela s'a sistat; numai în anul 1898 au reposat doi din-

Revistă internă

Din camera ungară.

În ședința din 11 l. c. a Camerei s'au auzit desbateri asupra musei teatrelor.

Deputații *Szöts* și *Major* s'au revoltat în contra direcțiunii frivole a teatrelor particulare.

Asboth se plînge, că fîca autorului, „Tragediile omului“, *Emerich Madách*, trăiește în cele mai mizerabile condițiuni, pe când piesa clasică a genialului ei tată, va trăi secole întregi pentru edificarea națiunii.

Oratorul prezintă o petițiune a fîicei lui *Madách* și stăruie pentru o favorabilă soluțiune a cererei.

Herczeg vorbește despre teatrele subvenționate ale capitalei. Opera regală nu caută să atingă scopul ei, perfecționînd muzica națională și arta muzicală, ea e mai înapoiată de oit acestea. Opera trebuie să fie ungurească. Cel'alt teatru subvenționat, teatrul național, e cel mai rău institut al Capitalei. Oratorul semnalază acțiunea intendentului ca cel mai periculos diletantism și propune ca pe lingă el să se numescă un director special, (strigăte de „*éljen*“, oratorul e fîcitat.)

Președintele consiliului de miniștri, dl *Széll* spune, că pretențiunile simțemintelor naționale trebuie să fie raportate împreună cu cererile artistice ale publicului.

Intendentul ar fi un obiect născut pentru a fi pradă celor mai violente atacuri.

E posibil ca intendentul actual să fi comis ôre-cari greșeli, dar e lucru știut, că el și-înțelege bine afacerea sa și nimeni nu trebuie să se îndoiască de sirguința, cu care rcaută a-și îndeplini obligațiunile sale.

NOUTĂȚI

tre fi parohiei, cari au luat parte la acel examen și anumiți Ioan și Nicolae Anca lui Petru Ciuta. De și au fost cercați cu bine și cu rău pre toate căile, o parte din fii parohiei nu și-au lăpădat credința strămoșească ortodoxă și trecând zilele amare pentru ei, abia în anul 1850 au reînființat parochia, dar și atunci din nou au fost necesități să ceară „tuduman“ dela Unație, ba ce e mai mult și cei ce făcuse examene. Ne având biserică, preoții administratori au servit în șura lui Giurgiu Georgiță; cu mari jertfe și neajunse în anul 1858 au edificat din lemn această biserică; însă deși avu parochie, fii ei nu scăpase de neplăceri de orece prin intrigi băgate de vrășmașii religiunii ortodoxe au avut deosebite neplăceri și certe cu preoții administratori și cu parochul Mihail Contes ales în 1854 — care de și era preot harnic și a stăruit mult la edificarea bisericei — în 1860 i-a părăsit, venind prin intrigi în certă cu câțiva parochieni; adevă în decurs de 27 ani s'au perondat 14 administratori în care timp cei puțin credincioși au părăsit biserica și religiunea ortodoxă. Deși comuna Certege numera 244 case cu 1180 suflete, fii parohiei ortodoxe abia erau 75 familii cu 350 suflete. Cu începutul anului 1877 când s'au întregit definitiv cu parochi, încetând certele au putut se-și vază fii parohiei de lucrurile bisericei; neavând avere, odore și cărți etc., de și puțin, prin stăruință și iubire împrumutată în decurs de 23 ani au înaintat în cele religioase și în cele materiale această parochie ce vânduând cei ce o părăsise s'au reîntors și astăzi sunt 156 familii cu 706 suflete. Parochia are o fundațiune pentru dotarea preotului și învățătorului, a cărei litere fundatiionale sunt aprobate de Ven. Consistor sub Nr. 8944/98 B. și carea cu 31 Decembrie 1899 se urca la suma de 9861 corone 66 bani. Adăugându-se și banii bisericei de 1433 Cor. 56 fil. averea în bani e cu finea anului 1899 11.295 corone 22 bani; pământ și edificii 707 corone 36 bani, odore și recvisite bisericești în valoare de 2679 corone, recvisite școlare 185 cor. 10 bani, în total averea e 14.866 corone 68 bani, care de altfel se va vedea mai pe larg în raportul comitetului și epitropiei.

Nu pot trece cu vederea cu această ocaziune a vè pune înainte un lucru plăcut și anume, știți că biserica în toate rugăciunile își aduce aminte de binefăcătorii ei, pentru ca numele acestora să rămână pe vecie și să nu se dea uitării, am compus o carte numită „Cartea binefăcătorilor bisericei gr.-or. ortodoxe române din Certege“ sau „Cartea de aur“, în care s'au indus după cum s'au putut afla binefăcătorii dela reîntemeierea parohiei adevă din 1850. Această carte e în două exemplare, una pre masa altarului și una în cassa bisericei; comitetul parochial a decis, ca în tot anul în „Dumineca Florilor“ să se facă parastas și rugăciune pentru binefăcători, și totodată atunci să se cetască în auzul fiilor bisericei numele lor, și în viitor toți dăruitorii să fie induși în această carte.

Onorat Sinod și iubii fii! nu ar trebui să lipsescă din această carte numele nici unuia din fii parohiei, pentru că știți că fii ai parohiei cu stare bună în biserică nici să mai pomenește la jertfe sau rugăciuni numele lor, rămânând averea lor la erezi necunosători, precând biserica e recunosătoare, păstrând numele și rugându-se pentru binefăcătorii ei. Pe lângă împlinirea datorinței față de biserică fii parohiei mai avu o datorință și încă mare de împlinit și aceea era față de școlă; am avut un edificiu mic și s'au ținut prelegeri cu băieții cum sau putut, dar în continuu fiind amenințați cu închiderea ei din partea organelor statului, în anul expirat și acestei datorințe am început a satisface și anume: s'au făcut aliarea pre basa decisiunii organelor noastre bisericești cu greco-catolicii, și pactul s'a aprobat de Ven. Consistor sub Nr. 5133/99. Scol. pe basa căruia caracterul școlii e greco-oriental. Pentru edificarea noului edificiu școlar s'au aprobat planul și preliminarul de spese, cari se urcă la suma de 6740 corone sub Nr. 10392/99. Scol.; în spese noi dăm 2/3 parte și gr.-catolicii 1/3 parte, materialul în parte s'a procurat și decă veți avea iubire, zel și atragere în anul acesta se va termina edificiul școlar. Cerând binecuvântarea și ajutorul lui Dumnezeu preste lucrările noastre, declar Sinodul de deschis.

Catechet român în Viena. La recomandarea Consistoriului metropolitan din Cernăuți, comitetul central școlar al Vienei a numit catechet pentru elevii români gr. or. pe capelanul militar d-l Pavel Boldea, care e un preot foarte zelos și vrednic. Din propriul zel și fără nici o răsplătă pe când se afla în Budapesta a propus tinerilor români de acolo religiunea și limba română, ér din 1897, când a fost strămutat la Viena, dându-l face același lucru îngrijindu-se, ca un bun părinte, de crescerea tinerilor români din Viena.

Di Gerasim Sêrb, nou numitul protopop al Belinului a fost chirotisit Duminecă, din partea P. S. Sale episcopului Iosif Goldiș, ear instalarea se va face Duminecă viitoare.

Avis. Joi în 1 Martie n. a. c. se va arangia o petrecere cu dans în sala hotelului „Împăratul roman“. Inceputul la 8 ore sêra. Bilete de intrare se vënd sara la cassă, și costă pentru o persoană 2 corone, pentru familiă 5 corone. Pentru comitetul arangiator: Dr. Nicolau Comșa, Dr. Ioan David.

Alegeri sinodale. În diecesa Aradului alegerile deputaților din cler pentru noul period de 3 ani se vor face: pentru districtul consistoriului din Arad la 30 Martie v. ear pentru districtul Orășii-mari la 23 Martie. Alegerile deputaților mireni în districtul consistoriului arădan se vor ținé Duminecă la 12/25 până inclusive Duminecă în 19 Martie, ear scrutiniul la 26 Martie; în districtul consistoriului orădan până inclusive Duminecă în 12/25 Martie, ear scrutiniul la 23 Martie.

Instituțiune dotală. Pentru a înlesni contractarea căsătoriilor fetelor de țeran, cari din lipsa de avere sunt împedecate de a trece în căsătorie legitimă, frații Panait, Spiru și Nicolae Haracopol au decis să înființeze o instituțiune dotală, depunând un capital de o sută de mii de lei în scrisuri fonciare. Suma această formeză un fond inalienabil, al cărui venit va servi pentru dotarea a zece fete pe ficare an din cele mai sêrace și mai harnice din comunele: Rosești-Voluși, Tonea și Coslogeni, județul Ialomița. Consiliul de administrație se compune din 5 membrii, cari administreză această instituțiune în mod gratuit.

Alegerea fetelor de măritat se face în fiecare an în Dumineca dinaintea Crăciunului din partea a 50 locuitori frunțași, din comunele amintite, cari împreună cu preoții și învățătorii au să decidă, cari fete de măritat sunt vrednice de donațiunea, ce li se destină și să se pronunțe totodată și asupra felului, în care se va da zestrea fiecărei fete, adevă în vite și în instrumente agricole sau în casă de locuință. Deliberările acestei adunări se vor consemna într-un proces verbal și se vor înainta consiliului de administrație.

Fondatorii merită recunoștința tuturor căroră le zace la inimă îmbunătățirea sorții țeranului român, fundamentul, pe care se ridică edificiul statului. Am dori ca actul acesta filantropic de model, să dea îndemn și altora în alte părți pentru înființarea aștor-fel de instituții folositoare, naționale.

Tabloul Horia la expoziția din Paris. Cetim în ziarele bucureștene, că dl Gheorghe Popovici, talentatul pictor și profesor al școlii de Bele-arte din Iași, după o muncă de un an și jumătate a terminat monumentalul tablou istoric, ce reprezintă „Execuția lui Horia din 1785“, tablou ce va fi trimis la expoziția universală din Paris.

A doua ședință literară, ținută de „Reuniunea sodalilor români“ din loc a succedă cât se poate de bine, procurând meseriașilor noștri, cari au participat în mare număr, o sêră foarte plăcută. Zelosul președinte, Dl Victor Tordășianu, deschizând ședința, amintește despre faptele mai de căpetenie întemplate în viața Reuniunii dela ultima ședință. Vorbește cu vie mulțumire despre

frumôsa producțiune din 27 Ianuarie, la care membrii (coriști și diletanți) s'au produs atât de minunat; laudă hărnicia dșorelor din cor, cum și simțul lor de jertfă pentru binele Reuniunii, îndeosebi mulțumește dșorei Maria Costea, care a colectat între damele din cor o frumôșă sumă, cu care tot domniile lor, au procurat icôna Maicei Domnului, (ce atârna deasupra lădiței pentru crucerii sêracilor), încadrată în catifea albastră și cu inscripția: „Mila dată sêracilor, te curăță de păcate, îți câștigă îndurare și viață vecinică“, inscripție cusută cu litere de aur prin dșorele Eugenia Grecu și Silvia Nicula. Laudă pentru aceleași virtuți pe membrii Reuniunii, cari la inițiativa zelosului ajutor de bibliotecar dl Nic. Bratu, au contribuit la colecta pentru monumentul Marelui Șaguna. Cetește consemnarea celor-ce prin corone eterne, au eternizat memoria decedaților Iuliu Oprișor, sod. curelar, Ioan Predovicu, subjude r. și Iuliu Pipos, v.-not., contribuind la fondul vèduvelor cu suma de peste 50 corone.

Se purcede apoi la executarea bogatului program, la care și-au dat concursul următorii dñi și dșore: Val. Grindean cetește deosebite anecdote, de A. Pan; Evelina Luca declamează poesia de Eminescu: „Departă sunt de tine“; P. Neagoe declamează poesia „Glossa“ de Eminescu; Ana Stanciu: „Baladă“ de G. Coșbuc; N. Bratu, cetește „Nunta cea de a doua-i cu noroc“ de I. Gane; Ișan cântă compoziția „Ach lăsați-me în pace“ de Vasilescu și „Dragă mândruță“ de Flechtenmacher, acompaniat fiind la pian de Eug. Grecu. Maria Costea predă cu efect monologul „Prima rochie lungă“ de Jos. Vulcan; D. Axente, declamează cu obicinuțit succes mai multe poesii de G. Coșbuc. De încheiere d-șora Eug. Grecu la dorița generală a executat la pian mai multe piese populare.

nelly.

Catalogul internațional al numelor de localități. Biroul telegrafic internațional din Bern a scos de sub tipariu noul catalog al oficiilor telegrafice. Direcția postelor ungare s'a îngrijit de timpuriu, ca în acest catalog să apară toate numirile numai în limba maghiară, cu toate acestea — spun ziarele — biuroul din Bern a adaus ca supliment pe o cöld și lista numirilor străine de localități din Ungaria. Și ce e mai grozav, onorabilul biurou și-a permis această acum pentru a doua oră!

Emigrările Românilor seceleni. Dela încetarea convenției comerciale cu România, emigrările Secelenilor în România au devenit tot mai dese, așa că numărul Românilor din părțile acelea scade într-un mod, care trebuie să ne inspire serioase îngrijiri. „Gazeta“ publică următoarele date cu privire la parochia Bacifalu:

În 1875 se aflau în Bacifalu 291 familii și 1282 suflete de religia română gr. or. Până în 1890 numărul familiilor a scăzut la 224, ér al sufletelor la 920. În 1900 constatările sunt puțin mai mângăitoare: numărul familiilor în ultimul period de 10 ani (1890 — 1900) a scăzut mai încet, dér totuși a scăzut la 186, al sufletelor la 906. Așa dér în decurs de 25 ani (1865 — 1900) numărul familiilor s'a împușinat cu 105, ér al sufletelor cu 362.

Ôre pentru împedecarea acestor emigrări prin îmbunătățirea sorții celor năpăstuiți, n'ar fi timpul să se îngrijească stăpânirea noastră, când pentru Sêcui se jertfește atâtă din partea statului?

Sabie de onore generalului Joubert. Tôtă lumea admiră eroismul Barilor în lupta pentru libertate. Drept expresie a simpatiei pentru acest popor, despre a cărui existență înainte de război, abia geografii de profesie făceau amintire, aflăm, că Clujenii au inițiat o acțiune pentru a trimite bravului general bur Joubert o sabie de onore.

Nu! Un singur cuvîntel a secerat earăș jertfe nefericite din nesfîrșita serie a pîrdalnicei de dragoste. Istoria s'a petrecut în comuna Pelôse din comitatul Nôgrăd. Un tînăr a încredințat pe o fată de stare bună din comună, despre care credea că l iubește cu totă inima, dar în taină inima ei bătea pentru altul. Se fac toate pregătirile pen-

tru sêrbarea cununiei; se încheie căsătoria civilă și merg la biserică. Când o întrebă preotul în fața altarului, dacă iubește pe mirele, ea nu-și putu înăduși glasul conștiinței și răspunse: — Nu! Apoi a isbucnit în plâns. Ceremonia s'a întrerupt, nuntașii s'au împrășiat supărați, mirele de întristare s'a acățat de o grindă, ear fata a plecat în lume. Se presupune că s'ar fi aruncat în undele riului Ipoly.

Sinuciderea unui director de teatru. Wilhelm Jauner, directorul teatrului Carol din Viena, s'a împușcat Vineria trecută. Causa sinuciderei se spune a fi disordinea referințelor private financiare.

Un vagabund șiret a umblat zilele trecute pe aici sub titlul de nepot al părintelui Dr. V. Lucaciu, colectând diferite ajutoare dela inteligința noastră din loc. Respectivul a continuat colecta în Deva, Arad și pôte și în alte orașe și a adunat numai din Arad vr'o 600 corone. La oficiul de anunțare din Arad i-s'a înfundat însă meseria; fiind luat la întrebări, să arete concesiuinea autorității pentru colectare, n'a putut arêta nimic și în urmă s'a constatat că numitul se chiamă Nâsch — probabil jidov — și e din Jibău. Încă nu se știe cât a înșelat și-retul ștrengar.

Zile grele pentru social-democrați. În statele monarchice încep a se lua măsuri contra propagării de pe catedră a principiilor social — democrat. Precum se comunică, de curând a enunțat în Cracovia judecătoria militară în afaceri de onore, că un oficer n'are voe să dueleze cu un social-democrat, ear din Berlin se telegrafiază, că ministeriul statului a declarat pe docentul universității din Berlin, Aron, care profesa principii social-democrate, de incapabil a mai prelege la universitate.

Din public*).

Monumentul Marelui Șaguna.

Comitetul „Reuniunii sodalilor români din Sibiu“, a transpus ven. consistoriu archidiececan următorul act:

Venerabil consistor archidiececan!

Dorind și noi, „Reuniunea sodalilor români din Sibiu“, a ne arăta recunoștința față de fostul nostru patron, de pie memorie Marele arhieru Andreiu baron de Șaguna, am întreprins între un număr mai restrîns al membrilor noștri colecta de față în favoarea fondului pentru ridicarea unui monument Marelui Șaguna, al cărei rezultat e 28 cor. 90 bani, adevă douăzeci și opt cor. 90 bani.

La colectă au contribuit:

Victor Tordășianu, președintele Reuniunii, Ioan Ganea, vicepreșident, George Poponea, notarul Reuniunii, Zah. Voileanu, croitor, Const. Dragoș, măiestru pantofar, Zah. Aron, măiestru cismar, membri în comitetul Reuniunii, Nicolae Simtion, membru onorar al Reuniunii, Vas. Ban, membru în comitetul Reuniunii, Ștefan Moga, măiestru fronzelar, Nicolae Stroilă, culegător-tipograf, Nicolau Bratu, culegător-tipograf, Ilie Alimănescu, culegător-tipograf, Antone Balomiri, sodal pantofar, Emil Sigmirean, culegător-tipograf, Emil Vintilă, măiestru pantofar, Ioan Luca, mașinist, dela toți câte 1 cor.; Florea Crucița, cassarul Reuniunii 80 bani; Lazar Prașca, Ioan Bobeș, sodal păpușar, Ștefan Duca, culegător-tipograf, Victor Griguta, culegător-tipograf, Ioan Marcu, culegător-tipograf, Ioan Bologa, sod. păpușar, Zah. Moga, măiestru fronzelar, Nicolau Marcu, măiestru tapetar, dela toți câte 60 bani; Aron Pușcașiu, sod. păp. 40 bani; Lazar Ucenic, sodal mäsar, Gyenes Gyula, culeg.-tip., George Luca, sod. cismar, Ioan Lungociu, sod. păpușar, Traian Marcu, sod. păpușar, Simion Varga croitor, Ioan Pârâu, croitor câte 50 bani; Vasile Arsenie, sod. curelar, Samoil Petrașcu, sod. mäsar, Nicolau Drăghiciu, sod. rotar, Nicolau Henteș, măiestru pantofar, George Columbanu, sod. cismar, Emil Oliu, măiestru croitor, Emil Pêtruțiu măiestru mäsar și Ludovic Comloși, sergent-maior, câte 40 bani; Simeon Almasan, curelar 20 bani; Suma totală: 28 cor. 90 bani.

Din ședința comitetului „Reuniunii sodalilor români din Sibiu“, ținută la 15 Februarie n. 1900.

V. Tordășianu,
președinte.

George Poponea,
notar.

*) Pentru cele cuprinse în rubrica această redacția nu primește răspunderea.

Posta Redacțiunei.

G. Omêta. Numai în extras s'ar putea publica. Astêptă decisiul forului superior.

